

בלבבי משכן אבנה

שאל לבי

שאלות ותשובות

פרשת פנחס תשפ"א

תשוקה ותענוג בעבודת ה'

שאלה:

לכבוד הרב שליט"א

בשיעור של הרב נתבאר ההבדל בין תאוה לאהבה, ושם נאמר שיש שני כוחות בעבודת ה', האחד מה שיש באדם תשוקה עזה להוסיף דעת ות"ח אין להם מנוחה ועליהם נאמר "ילכו מחיל אל חיל". והכח השני הוא מה שהאדם מתענג בעצם חיותו ונהנה ממציאות קיומו. ועוד נאמר דמי שיש בו את התשוקה העזה להוסיף דעת ואין בו תענוג בעצם ההיות חייו אינם חיים. ומי דיש בו שמחה בחלקו ואין בו תשוקה להוסיף עוד, לא בשם שמחה יקרא אלא הוללות.

ועכשיו נבוא לשאלתי. כבר כמה שנים שתשוקה עזה מקיפה את נפשי ומודעות גדולה שוכנת בקרבי. כך שרוב ימי מלאים בהרגשת מחויבות חזקה ודאגה גדולה לעתידי הרוחני, אני יודע מה מקור תכונה זו שאינה מצויה אצל רובם המוחלט של בני גילי, האם זהו טבע שטבע הבורא בנפשי בעת לידתי שנתן לי לב מרגיש ואוזן שומעת להעריך ולחשב דברי החכמים והגדולים בעמינו הקדוש, או שמא החינוך הביקורתי והבלתי מתפשר שקבלתי בביתי, או שמא המושגים הרבים שאותם למדתי ושמעתי, ונראה לי שיד שלושם במעל הזה. וקורא אני אותו מעל, משום שחוששני שחוסר היציבות בעבודת ה' המאפיינת את רוב ימי והעליות והירידות ופחדות שהנני חווה, נגרמות עקב כך שאיני נותן משקל לשום דבר שאינו עומד בדרישותי השכליות והרגשות הלב המפפעפות בתוכי. וגם אם מצליח אני לתת חשיבות מה לדבר מסוים עדיין היא אינה מספקת מכיוון שהיא רחוקה מאוד מבעד הרוחני המושכל והמורגש אצלי. וכן בענייני קדושה חווה אני עליות וירידות קשות [ב"ה אין לי קשר עם מכשירים שאין דעת המקום נוחה מהם] ואיני יודע אם הם הגורם לחוסר היציבות או שמא הם הנגרמים מחוסר היציבות, או שמא שלובות הן אחת אל אחת.

נתייעצתי בכל הנ"ל רבות עם אחד מרבני ישיבתי במשך כשנתיים, אשר דחק בי להפסיק לבקר את עצמי ללא הרף [ולטענתי אני מתקדם הרבה, והן אמת שבהסתכלות כללית ההתקדמות אצלי מורגשת מאוד מ"מ חש אני שלפי כוחותיי יכול אני להגיע ליותר מכך], וכן לדעת להתענג בעצם החיים, וכן תמך בי רבות בענייני הקדושה הנ"ל. לראשונה לפי כמה שבועות נצנצה בי ההכרה וההרגשה בתענוג הקיים בעצם החיים גם בלי קשר להוספת הגדלות ושיעור הקומה. אולם עקב כך נחלשה בי התשוקה ולכלל תענוג בעבודת ה' עדיין לא באתי, ונמצאתי קרח מכאן ומכאן. וכל ימי סבל עצבות ומרירות וחוסר תנועה ביחס לטבעי הסוער.

ועל כן באתי להתחנן על עמי ונפשי בשאלתי למען יורה לי רבינו דרך ישרה [אפילו ארוכה וקשה]:

א. לקבל תענוג בעבודת ה'. כבר היום קיים בי תענוג זה אבל בבחינה מועטת ולזמן קצר ובשעתא דיצר הרע לית דמידכר ליצר טוב.

ב. יציבות מינמלית בעבודת ה'.

ג. האם התשוקה שקיימת בתוכי אמת היא או שמא דמיון?

ד. הדרך לקבל תענוג בעצם החיים ושלא יחליש את התשוקה.

ה. דרך לגבור על היצר בענייני הקדושה הנ"ל [יש לי התמודדות בזה כבר למעלה מארבע שנים ולא התייאשתי].
אשמח אם אקבל בזה תשובה מפורטת למרות שידעני שביקשתי יותר מחצי המלכות אולם כיוון שעניינים אלו שלובים אלו באלו ומשפיעים השפעה ישירה ועקיפה אחד על השני חשתי לשאול כל זאת. ואם דרך העבודה האמיתית היא להשיב רק על חלק מן השאלות הנ"ל האמת אהובה יותר מכל.

תשובה:

יש דרך לקנות השגות, מדרגות, וכד'. ויש דרך להוציא את כוחותיי שחנני הבורא ית"ש, מן הכח לפועל. תשוקתך אמת, אבל יותר נוטה לדרך הראשונה. אם דורכים בדרך השנייה, הכל יותר רגוע. לצורך כך נצרך בירור מה הם כוחותיי? ונצרך הדרגה מה סדר הכוחות, ואזי ברור במה להשקיע יותר לעת עתה. דרך זו נתבארה בספר "הכרה עצמית והעצמת הנפש". ואזי נצרך רצוא ושוב בין תענוג בעצם הקיום, לבין תנועה להוציא כוחותיי מן הכח לפועל. זה צורת חיים נכונה ופנימית. נצרך שינוי תפיסה, ושינוי דרך מעשית, זהו "הכלל". מתוך ליבון ובירור סדר כוחות נפשך, יהא נצרך אולי תשובות נוספות, אולם תחילה נצרך הנ"ל.

שאלות מבחור ישיבה בענייני תורה ועבודה

שאלה:

לכבוד הרב שליט"א

בראש ובראשונה ברצוני להודות לרב על השיעורים הנפלאים והמיוחדים בכל העניינים, ממש התחזקתי בעבודת ה' ובעבודה פנימית, החיים שלי השתנו לגמרי, יהי רצון שה' ישפיע לכם שפע ברכה והצלחה בכל העניינים להמשיך ולהדריך את עם ה' בדרך נכון. אני בחור בישיבה קטנה.

שמעתי מעט מהשיעורים של הרב, בעיקר דע את עצמך, נפשך, נשמתך, וקראתי מעט. אשמח אם הרב יוכל לתת לי הדרכה בכמה נושאים:

א. הרב הביא בתחילת "בלבבי משכן אבנה" שמטרת החיים היא להידבק בה' יתברך. והרי היסוד ושורש העבודה בפרק א' אומר שתכלית האדם היא לעשות נחת רוח לה' יתברך. אשמח מאוד אם הרב יוכל ליישב את ליבי בשאלה זו ולהרחיב בה מעט משום שאני מתקשה בשאלה זו מאוד.

ב. מה היחס הנכון בהתאמצות בעבודת ה', איזה מאמץ הוא מאמץ רצוי ואיזה מאמץ מביא לשבירה?

ג. מה היחס הנכון בין לעשות רצון ה' לבין להיות מעורה בחברה (כמובן לא בהלכות אלא בהנהגות)?

ד. כיצד מגיעים לעבודת ה' לשם שמים, ומה ההגדרה של לשם שמים, והאם לעבוד את ה' כיוון שאני רוצה לעשות לו נחת רוח נחשב לשם שמים או לשם עצמי?

ה. האם לימוד בשביל להתענג נחשב לימוד לשמה, ומה ההגדרה של לשמה בתורה?

ו. שמעתי בשם האורחות צדיקים ש"פת במלח תאכל" זה מעכב לתורה. האם זה גם בימינו, וא"כ מה הגדר של זה, ומה העבודה הנדרשת בכל תאוות האכילה בגיל הזה?

ז. אם בישיבה לומדים בעיון פרק מסוים, ואני יותר מתחבר לחזרה בעמקות על מה שלמדו בעיון שנה שעברה, איזה לימוד צריך לקבוע בליבי כעיקר?

ח. אם "לפום צערא אגרא", ו"טובה אחת בצער מאלף שלא בצער", למה אנחנו כל כך מדגישים את החשיבות של אהבת התורה ושל הנאות מרוחניות, לכאורה עדיף שאדרבה ייעשה בצער?

ט. מה ההבדל בין ענווה לנחיתות. ובאיזה צורה נכון לעבוד על גאוה בגיל הזה?

י. מה עדיף, חברותא טוב שאני נהנה ללמוד איתו, או לקחת חברותא חלש יותר שאני לומד איתו פחות טוב

ופחות נהנה?

יא. מה יותר נכון להשקיע בלימוד בבין הסדרים, בעוד מסכתות גמ' או בלימוד נ"ך, משניות, פרשת השבוע בהרחבה, הלכה וכדו'?

יב. באיזה אופנים אפשר לבנות בנין פנימי בישיבה, שנמצאים בסביבת חברים ובעשיה כל שעות היום?

יג. האם ראוי להימנע אפילו מלהוריד שיעורים מעמדות של קול הלשון בבתי כנסיות?

יד. יש לי כמות של חידושים בפרק מסוים, האם להוציא אותם לאור (כמובן לאחר ביקור של ת"ח) אם אני חושב שזה ייתן לי סיפוק? ואם כן, אם אני מעדיף להוציא בעילום שם, לכתוב את שם אבי שליט"א או שיכתוב הסכמה בשמו בתחילת הקונטרס (בלתי לכתוב את שמי שלי), אולם אנשים יבינו שאני בנו, או שעדיף להוציא בעילום שם לגמרי?

טו. איך עובדים את ה' בימי שנאה?

טז. אם משהו שואל אותי שאלה טכנית קטנה באמצע הלימוד, לענות לו, להגיב לו בכבוד שאני לא יכול עכשיו, או להתעלם?

יז. האם לקחת חיסון לקורונה? אני הייתי חולה לפני כחמשה חודשים

יח. אם אני עדיין לא מתאווה. האם ליסוע לישיבה בדרך מהירה למרות שיש שם יותר פריצות, או להאריך את הדרך ולהימנע מכך אולם יגרם ע"י זה ביטול תורה?

יט. איך להתכונן לביאת המשיח במהרה אכ"ר?

ישר כח גדול, ישלם לכם ה' כגמולכם הטוב על העזרה ועל השיעורים הנפלאים בכל מילי מיטב.

תשובה:

א. הנחת רוח של הקב"ה זה שקרובים אליו, כמו אבא שרוצה שבניו יתקרבו ויהיו עמו. וזהו מצוה, לשון צוותא, חיבור לקב"ה, כמ"ש רבותינו.

ב. מאמץ שאחריו יש שמחה, ונשאר מוח ולב רגוע ושליו. ותשישות גוף שאחריה קם בשמחה אחר מנוחה להמשיך בעבודת קונו.

ג. קשר קרוב עם ב' או ג' רעים, ולשאר קשר קל של מילות נימוס וכד'.

ד. זהו לשם שמים. בכל דבר גדול לעשות משהו קטן בלי שום נגיעות.

ה. נתבאר בהרחבה בשיעורי נפש החיים שער ד' ובעוד תשובות. נא לבקש ממערכת השו"ת לקבל תשובות בענין זה.

ו. להמעיט מעט מהרגלו וטבעו. ומידי פעם לעיתים רחוקות לאכול פת במלח, כגון פעם בחודש. אולם נצרך איזון עם תענוג בלימוד ובעבודת ה'.

ז. מה שלומדים בישיבה, ובעתות פנאי לעשות כרצונך!

ח. נצרך איזון בין עמל לתענוג, זה בלא זה אי אפשר!

ט. ענוה - הכרת כוחותיו שחננו השי"ת, נחיתות - אי הסכמה לכוחות נפשו, ורצון לחלקו של חברו. בכל יום לזכור מעלותיו, ופעם בשבוע לזכור חסרונותיו.

י. רוב הזמן עם מי שאתה נהנה, 10% עם מי שפחות.

יא. לחלק לפי נטיית לבך. ובבין הזמנים להשלים את החסר.

יב. כעצת הרמח"ל בדרך עץ החיים, לייחד כמה דקות בכל יום לחשוב חשבוננו של עולם, לשם מה חי וכו'.

יג. אין צורך, אלא א"כ גורם לריבוי ידיעות ופיזור הנפש.

יד. כן! בלי שם, עם הסכמת אביך.

טו. ראשית מודעות שעכשיו הכוחות קטנים יותר, ולסדר סדר יום ועבודה לימי הגדלות לפי הגדלות, וסדר יום ועבודה לימי הקטנות לפי הכוחות של הקטנות.
 טז. להגיב בכבוד שאני לא יכול עכשיו.
 יז. אין צורך.
 יח. להאריך את הדרך.
 יט. בבכל יום לחשוב מעט מה חסר בעולם ולצפות להשלמה.
 מן השאלות ניכר רוח של בני עלייה!!!

שאלות ובירורים בענין עשה לך רב

שאלה:

אני מבקש סליחה מראש על אריכות השאלות אלה. השאלות הללו הם בנושא "עשה לך רב" והם שאלות כלליות בסוגיא הזה ולא דוקא שאני שואל כלפי היחס שצריכים התלמידי הרב להתייחס כלפי הרב שליט"א אלא הם שאלות כלליות בסוגיא הכללית הזה שנוגע לכל א' וא', ותורה היא וללמד אני צריך.
 א. מהו הדרך לאדם שאין לו "רבי" והוא רוצה לקיים "עשה לך רב" ולקבל דרך בחיים (או באופן הפשוט ביותר, שהוא נצרך לשאול שאלות בכל תחומי החיים שלו) האם צריך לבחור באדם מסוים להיות לו רבי, או שיכול לקבל דרך מהרבה (ואז הוא נעשה שילוב של כמה דברים יחדיו).
 ב. כיצד קונים הביטול לרבי, האם ע"י קניית ידיעות וחכמה מהרבי ואז לבוא לידי ביטול להרבי, או שהביטול להרבי צריך לבוא מפשטות ומפשיטות, כגון ששומעים עליו שהוא צדיק או גדול ועל כן מרגישים ביטול כלפיו.
 ג. ומהו הגדרה של הביטול לרבי, האם צריך להיות בטל לכל דבר שאמר הרבי בין אם מבין או לא מבין (וכל הצורך להבין את דברי הרבי הוא רק מצד יגיעה בת"ת או מצד שהוא רוצה להתקשר יותר לדעתו ולנפשו של רבו) או שיש לו לקבל רק מה שמבין, ומה שאינו מבין הוא מניח בצד עד שזוכה להבין.
 ד. אני שואל עצה לפעמים אצל איש מסוים שיש לו דרך מסוים שמחזק אותי ואחרים תמיד, ופעם אמר לי איזה הדרכה מסוימת בעבודה ואני לא ביטלתי את עצמי לדבריו והוא אמר לי אח"כ שאם אני לא יבטל את עצמי לכל דבריו אז הוא אינו יכול להשפיע עלי, וגם אמר לי שאני צריך לשאול את רבי אם יש לי להלך בדרכו, ועל כן אני שואל את הרב שליט"א מה עלי לעשות גבי הנ"ל?
 ה. הנ"ל אמר שכשיש איזה ספק בעבודת ה' מה לעשות אז האדם צריך לעשות מה שגורם לו יותר שמחה ומנוחה. אמרתי לו שלכאורה האדם צריך מה שהקב"ה רוצה ממני ולא מה שיש לי נוחיות ממנו ואפ' אם יש דבר שקשה עלי מ"מ צריך להכריח את עצמי לעשותו כיון שצריך לעשות מה שה' רוצה ולא מה שמשמח אותי יותר, וזהו רק דרכי הגויים (בפרט אמריקה) לעשות רק שמשמח אותי ורק מה שהוא נוח לי. והנ"ל אמר לי שאני צריך לשאול את רבי בזה, ועל כן אני שואל את הרב, מה היחס הראויה לגבי הנ"ל?

ו. ועכשיו ביותר פרטות. השאלה היתה מה על האדם לחשוב באורך היממה (כשאני לומד בגמ'), האם לחשוב על הסוגיא או לחשוב על עניני עבודה. מה באמת ראוי לחשוב לאורך הימים בזמן הפנוי וכן בכל טרדות החיים, האם יש להאדם לחשוב על הסוגיא בגמ' כדי שהוא יכול להיות ראשו כל היום בהסוגיא שהוא לומד וזהו, ואין לו לחשוב על עניני עבודה רק לאיזה זמן קצר ביום, או שיש להאדם לחשוב לאורך כל היום על הרבש"ע ואיך לעבוד אותו, עניני מידות, מוסר, חסידות, קבלה, וכו'?

ז. נחזור להשאלות הכלליות בסוגיא הזו של עשה לך רב. אם אדם מקבל מהרבה מלמדים (וזהו לכאורה המצב של רוב בני"א שמקבלים מהרבה מגידי שיעור וכמה ראשי ישיבות ואח"כ מעוד), האם בזה האדם באמת נעשה שילוב מכל הדברים שלמד, או שהוא רק תערובות ובלבול של כמה דרכים, והנ"מ הוא שאינו יכול במה לרכז

בעבודתו ומהי העיקר ומה היחס הנכונה כלפי איזה דבר?

ח. האם אדם יכול להתדבק בכמה דרכים בב"א, ואם כן, האם זהו רק בדרכים קרובות עד מאד או אפי' בדרכים הפכיים, (לדוגמ' האם האדם יכול לדבר עצמו ברב שדרכו נוטה יותר לפרישות וביטוש הגוף ומלחמה עם הרב ומלחמת המידות וכו' וכן להתדבק ברב שדיבר הרבה על שמחה ובטחון, וכן האם האדם יכול להתדבק עצמו הרב שדרכו הוא דרך הנגלה של הנהגת המשפט ויושר ובאותו תקופה גם לדבק עצמו ברב שדיבר בעיקר על הנהגת היחוד וכו'), או לדבק עצמו הרב שדיבר דרכו הוא יראה וגם לדבק עצמו באותו תקופה ברב שדיבר דרכו הוא אהבה, וכן מוסר לעומת דביקות וחסידות, וכו'?

ט. לאחר שהאדם מברר מיהו הרבו המובהק (עכ"פ עכשיו בחיים, דלכאורה פשוט הדבר שהאדם יכול לשנות את רבו המובהק אח"כ בחיים, וכגון שרבו נפטר דאז הוא צריך לעשות לעצמו רבי חדש), מה צריך להיות היחס לכל הרביים ומגידי שיעורים הקודמים, האם רק צריכים להרגיש הכרת הטוב אליהם (וכן להגיד זאת בפה להם ולעשות מעשים של הכרת הטוב כלפיהם, או ע"י השתתפות לסייע אותם בממון או ע"י הליכה לשמחות שלהם וכדו'), או שצריכים לראות אותם כחלק מהחינוך שלו בתורה ובעבודה?

י. מהו הגדר של הגדול הדור הוא הרבו המובהק של האדם, אם יש א' יש לו רבו מובהק שאינו הולך בכל דבר כמו הגדול הדור, לאיזה רבי האדם צריך להיות בטל, לרבו המובהק הפרטי או לגדול הדור.

יא. שמעתי שיש ב' מיני אדם, יהודה ויוסף, ואדם ששורש נשמתו ביהודה הוא יותר עצמאי ואינו צריך רבי להדריכו אלא הוא הולך ישר אל הקב"ה, ואדם ששורשו ביוסף צריך רבי להדריכו, וכמו שמצינו שיעקב אבינו היה מקושר יותר ליוסף להדריכו ואילו יהודה לא הדריכו כ"כ, וכן מצינו אצל יהושע וכלב, שיהושע ששורשו ביוסף היה נצרך לתפילת משה ואילו כלב ששורשו ביהודה הוא הלך בעצמו להתפלל ישירה לה' וגם משה לא התפלל בעבורו, מחמת שכלב ששורשו ביהודה היה יותר עצמאי ולא היה נצרך לרבי, שזהו החילוק בין נשמות ששורשם ביוסף לבין נשמות ששורשם ביהודה, שנשמות ששורשם ביוסף הם נצרכים יותר לרבי להדרכה ואילו הנשמות ששורשם ביהודה הם יכולים להיות עצמאים בלי רבי כיון שהם יכולים לפנות ישר אל הקב"ה.

יב. וכיון שרוב הרבנים הם שילוב של כמה דרכים, א"כ השאלה היא שיש שילובים עד אין קץ מכמה דרכים וא"כ איך יכולים לבחור בשום רבי, הא כמעט כל רבי הוא שילוב של כמה דרכים וא"כ היכן יודעים אם עדיף שילוב בו יותר משילוב אחרת?

יג. אדם שגידל בסביבה ליטאית ולמד בישיבות ליטאיים, ומרגיש קשר לחסידות, האם יש לו לבחור ברבי שיודע גם מדרך הליטאי וגם מחסידות, או שצריך להיות נשאר ליטאי ולא לקבל שום דבר מחסידות ואין לו לבחור רבי שמלמד חסידות?

יד. תמיד אמר הרב שיש להכיר כל הדרכים בעבודה וגם לא להסתכל באחרים שאין לו את הדרך שלו שהם טועים, דהא יש הרבה דרכים לרבש"ע, שזהו רק קטנות. השאלה היא שיש דרכים מסויימים בכלל ישראל שאינו מחשיב שום דרך מלבד הדרך שלהם, והם באמת סבורים שהאמת נמצא רק עמם. כגון הדרך של בריסק, ששאר העולם ושאר הדרכים מבלעדם הם טועים ואינם רואים האמת, וגם אצל החסידים זה מצוי מאד שהחסידות סובר שרק שיטתם היא האמת והשאר נפסלו, האם זה קטנות או שזה תלוי בקווים ובשורשי הנשמות, בעיקר הקו השמאל שהוא כח האמת שבקו האמצע שמבטל כל קו אחר (ובפרט מבטל הקו ימין-חסד שהוא בניגוד גמור לקו השמאל-גבורה, וגם מבטלים הקו האמצע שהוא שילוב, כיון שאינם סוברים בכלל מכל המושג של שילוב כיון שהם סבורים שיש רק דרך אחד ושהאמת נמצא רק עמם).

טו. האם נכון הדבר שאדם שאין לו רבי יש לו לקשר נפשו עם נשמת ר' נחמן מברסלב או שאין זה מספיק והוא צריך רבי בפועל בהאי עלמא?

טז. מהו האדם שיש לו טבע שהוא רואה חסרונות באחרים ותמיד הוא רואה החלק בלתי שלם באחרים, והוא רואה גם חסרונות ברבי שלו, האם זה סימן שאינו יכול להלך אחר רבו זו כיון שאינו מרגיש ביטול כלפיו או שיש לו לעבוד על המדה הרעה שלו שהוא רואה חסרונות באחרים ויש לו להמשיך להלך אחר רבו ולהיות בטל כלפיו?

תשובה:

- א. בלימוד כבר אמרו בגמ', שלמיגרס בעי רב אחד שלא יתחלף שמועתו, ולעיונא אפשר וראוי אצל רבים, לקבל מכל אחד את חלקו. והדבר משתנה מאדם לאדם כמה וממי לקבל, כי יש בני אדם שריבוי דרכים מערבבם, וכל אחד נצרך לפי מידתו, בכמות ואיכות.
- ב. גם וגם, ביטול שלם בכל סדר הקומה. זהו מבט שורשי להביט בכל ענין במבט של קומה שלמה.
- ג. מאמין בכל ומבין חלקית לפי השגתו. אולם עושה מה שנאמר לו לעשות בין מבין בין לא.
- ד. אפשר לקבל "עצה" מכל חכם לפי עניינו, אולם אין להתבטל באופן גמור אלא לרבו המובהק.
- ה. תשובה זו נכונה חלקית, והא באופן ששני הדרכים ישרות ונכונות באופן כללי לאדם. אולם מידי פעם ראוי לעשות הפוך, על מנת לקנות כניעה ועמל.
- ו. תלוי בשורשי הנשמה, היו גדולים שעשו כך והיו כך.
- ז. תלוי אצל כל אחד ואחד, לרובם אין בהירות מה קבלו במדויק מכל אחד.
- ח. תלוי ברוחב לבו של האדם, ושורשו.
- ט. כל שקיבל במידה ניכרת יש לראותם כחלק מהחינוך שלו בתורה ועבודה.
- י. מפני חשש שלא יובן כראוי אינני משיב.
- יא. נכון מאוד. יוסף שורשו יסוד - חכמה, מקבל ממדרגה שעליו, יהודה שורשו מלכות - כתר, אין לו אלא ה' על גביו.
- יב. זו שאלה שורשית כללית איזה דרך לבחור בעבודת ה', ולפ"ז צריך לבחור את הרב הקרוב ביותר לכך.
- יג. רב שיבין את כללות נפשו.
- יד. לא נראה לי שמה שכתוב בשאלה מדויק. זה נמצא אצל ההמון אולם לא אצל הראשים, בעיקר. לעולם כל חכם וחכם יש לו את גובל תפיסתו גם מה לתפוס את של אחרים. רק השינוי כמה רוחב יש לו, אולם כל חכם תופס גם את חלק האחרים ולו במקצת.
- טו. לפחות לתקופה צריך רב, ולו לצורך הכנעה, כך אמר לי ר' אברהם יורוויטש זצ"ל. ועדיף רב חי, בכדי שהגוף יכנע יותר.
- טז. לעבוד על מידותיו.

שאלות בכל תחומי החיים בכלל והכרת הנפש בפרט
יתקבלו בברכה במערכת השו"ת ויועברו למורנו הרב שליט"א
הכתובת לשליחת שאלות: rav@bilvavi.net או בפקס: 03-548-0529
[בשליחת שאלה בפקס, במספר הפקס שאליו תוחזר התשובה,
נא לציין מספר פקס שזמין תמיד, או את מספר התא-הקולי של הפקס]

לברורים בנושאי "בלבבי משכן אבנה"
ניתן לפנות לנייד 052.763.8588 או לדוא"ל: info@bilvavi.net

החפץ לקבל את העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
ישלח בקשה לכתובת: info@bilvavi.net

שיעורי מורנו הרב שליט"א מופיעים ב"קול הלשון"
ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231

שיעורים שבועי

אנציקלופדיה מחשבה
חולון יום ד' 20:30
משפ' אליאס
רח' קדמן 4
לפרטים 050.418.0306

אנציקלופדיה עבודת ה'
ירושלים - יום ג' 20:30 בדיוק
ישיבה ראשית חכמה
רח' בן ציון אטון 8 הר חוצבים
לפרטים 052.765.1571